

de la dansa
de la Vall d'Albaïda
setembre 1984
albaïda

LA DANSÀ A XÀTIVA

L'origen de la dansà sembla perdre's en l'època medieval i els instruments que sempre l'acompanyen, la xirimita o dolçaina i el tabalet, tenen una arrel clarament musulmana.

La dansà, anomenada també ball de plaça o de carrer, s'estén per tot arreu del país conservant unes característiques uniformes i d'altres pròpies de la comarca. És un ball de "roda", un ball "ritual" que primitivament i genuïna solia tindre una finalitat religiosa, bé d'acció de gràcies, de cult extern o de rogatives, etc. A més, la dansà estava subjecta a unes dates concretes durant el curs de l'any i no perseguia el plaer o gaudir dels balladors com a qualsevol altre tipus de ball.

A Xàtiva la dansà ha sobreviscut en carrers eminentment agrícoles: Caputxins, Blanc, Sant Gaietà, l'Ardiaca, Sant Cristòfol, Sant Joaquim i amb continuïtat fins ara el carrer de S. Josep i la dansà de la Mare de Déu de la Seu, de nova instauració. Les classes populars habitadores d'aquest carrers, generalment llauradors, feien la festa precisament no el dia del patró, sinó en arribar els mesos de setembre-octubre, quan ja s'han fet les collites d'estiu: cereals, dacs, garrofes, raïm, ametles i més darrerament l'arròs. Tenen, doncs, a Xàtiva les danses de carrer una arrel primitiva i possiblement pagana que en cristianitzar-se no féu transferible la data de la festa del carrer a la data de l'onomàstica del sant. Era una festa feta per la gent del camp i per tant s'havia d'atendre als cicles de la natura.

En començar la dansà, el ballador de la cua anava treient la balladora d'una de les dues parelles que formen cadascú del quadre, ballant una passada amb elles i tornat-les després a llur ballador. La darrera balladora que treia era evidentment la seua i ambdós formaven la parella anomenada "cua". La dansà es dividia en:

a) "Cap de dansà", que era format per una parella que s'hi destacava de les altres anant perpendicularment a ells, precedint-los i marcant la velocitat en què s'avançava.

b) "Contracua" que precedia a la

c) "Cua" que era la parella que tancava la dansà. El cap de dansà, la contracua i la cua solien dur postissos perquè eren ells qui havien de marcar el ritme amb un mateix repic de postisses. Excepte la cua, tots ballaven dansà plana que consisteix a fer diverses evolucions i variacions dintre el passeig mentre toca la xirimita. Sols els balladors de la cua feien passades, ressaltant així llur ball sobre la resta i rematant la dansà amb una passada de fandango. D'aquesta forma es remarcava el prestigi de la cua que tancava amb passades diverses un ball de dansà plana, sempre més monòton. La parella que formava la cua eren los anomenats balladors de "compters", és a dir, balladors que "sabien comptar" els punts de cada passada adaptant-la a la melodia tenint per tant la capacitat de crear-ne de noves.

(Fragment de l'article "La dansà i la Fira de Xàtiva" de Josep Lluís Cebrian, secretari de l'Escola de Danses de Xàtiva, publicat al llibre "Fira d'Agost 83").